

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DİLİ BÖLÜMÜ BAŞKANLIĞI

---

1. HAFTA
DİL NEDİR?
DİLİN ÖZELLİKLERİ – DİL TEORİLERİ

TÜRK DİLİ I VE II DERSİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Yükseköğretim Kurumu *üniversite öncesi dil eğitiminin yetersizliğinden* hareketle 1982-1983 eğitim öğretim döneminde **Türk Dili** dersini zorunlu dersler arasına alarak dört yıla yaymıştır. 1991 yılından sonra ise **Türk Dili I** ve **Türk Dili II** olarak iki dönem okutulmasına karar vermiştir.

YÖK “Çerçeve Program”da bu dersin zorunlu hâle getirilmesi şöyle belirtilir: *"İlk ve ortaöğretimde dil bilgisi ve Türkçe dersleri yeterli ölçü ve nitelikte ele alınmadığı için üniversiteye gelen öğrenciler, dillerini doğru ve güzel kullanma yeteneği kazanamamış bulunmaktadır. Bu sonuçta, Türk dilinin elli yıldan beri çeşitli yönlerle çekilmesinden doğan istikrarsızlığın da etkisi vardır. Bu durum, üniversite öğrenimi için yetersizlik olarak kendini göstermiş ve yükseköğretime Türk dili derslerinin konmasını zaruri kılmıştır."*

Türk Dili dersi Yükseköğretim Kurumu tarafından zorunlu dersler içine dâhil edilmeden önce bazı üniversitelerde *Temel Türkçe*, *Türkçe Kompozisyon* adlarıyla Hacettepe Üniversitesi (1969), Ankara Üniversitesi (1972), Ege Üniversitesinde (1977) okutulmuştur (Zülfikar, 2007, s. 321; Vural, 2007, s. 496).

Bu dersle amaçlanan hususlar:

- İyi bir ana dili eğitimiyle yabancı dilleri daha kolay öğrenmeye kapı açma,
- Okuma ve yazma becerisini artırma,
- Kitapları daha iyi tahlil edip kavrama,
- İletişim becerilerini güçlendirme,
- Yazılı ve sözlü anlatımı geliştirme,
- Dille ilgili genel kültür edinerek ulusal kimliğe ve ulusal benliğe ulaşma,
- Türkçenin köklü, üretken ve zengin bir dil olduğu şuurunu kazanma.

Ders içerikleriyle alakalı tartışmalar yıllardan beri devam etse de Türk Dili dersi üniversite öncesinde verilen ana dil eğitimindeki eksiklikleri tamamlama adına büyük bir fırsattır. Derslerimizde sadece dilbilgisi konuları değil, dil becerisinin geliştirilmesine dönük konular da yer almaktadır.

Türkçe; ana dili olarak 200 milyon, ana dili Türkçe olmayanlarla beraber yaklaşık 250 milyon kişinin konuştuğu bir dildir. Bu rakamlar dünya dilleri arasında Türkçenin önemli bir dil olduğunun göstergesidir. Bu rakamsal değer dışında, geçmiş ve gelecek arasındaki en sağlam bağımız olan Türkçe, bizim için paha biçilemez bir değer ifade eder.

Türk Dili I dersimizde bu dönem işleyeceğimiz konu başlıkları şöyledir:

- Dilin tanımı, özellikleri ve kökeni,
- Kültür, Kültürün Özellikleri, Dil-Kültür, Dil-Düşünce İlgisi, Dilin millet hayatındaki yeri ve önemi,
- Dillerin sınıflandırılması ve Türkçenin dünya dilleri arasındaki yeri,
- Türk dilinin gelişmesi, tarihî dönemleri ve bu dönemlerde kaleme alınmış dil yadigârlarımız,

- Türk dilinin bugünkü durumu ve yayılma alanları,
- Dilin türleri (Konuşma dili, Yazı dili, Ağız, Lehçe, Türkçenin Lehçeleri),
- Türkçenin bilinen en eski kaynaklarından bugüne kadar kullandığımız alfabeler,
- Türkiye Türkçesinin ses bilgisi,
- Türkiye Türkçesinin şekil bilgisi,
- Türkiye Türkçesinin anlam bilimi,
- Türkiye Türkçesinin yazım kuralları ve noktalama işaretleri,
- Kompozisyonla ilgili genel bilgiler, Kompozisyonda Plan, Anlatım Biçimleri...

DİL NEDİR?

Dilin insanlar tarafından merak edildiği ve nihayetinde bu konunun bir bilim dalı olarak ortaya çıktığı dönemlerden bu yana ‘Dil nedir?’ sorusuna çok farklı cevaplar verilmiştir. Bu cevapların hemen hepsinde dil bir yönüyle ele alınmış, değerlendirilmiş ve onun ne olduğuna dair tarifler yapılmaya çalışılmıştır. Dil tanımlarının farklı oluşunun temel nedeni, dilin durağan bir olgu olmamasından ve yeni özelliklerinin bir süreç içerisinde fark edilmesinden kaynaklanmaktadır. Dil canlıdır; değişir, gelişir, başka dilleri etkiler, başka dillerden etkilenir ve bazen de onu kullanan kimse kalmayınca da ölür.

Geniş ele alındığında ise dil canlıların duygularını, düşüncelerini, güdülerini doğrudan veya dolaylı olarak anlatabilmelerine yarayan bir *bildirişme aracıdır*. Bildirişme sadece insanlara özgü bir nitelik olmadığı için, bu tanım evrendeki bütün canlılar için ortak bir olguyu bize anlatır. Balinaların, yunusların kendilerine özgü sesleri, arıların uçarken oluşturdukları şekiller, bitkilerin veya hayvanların çiftleşme öncesinde, korku anlarında veya başka benzer durumlarda değiştirdikleri renkler, kendi türlerine yönelik bir anlam ifade etmektedir.

Bizim konu edindiğimiz dil ise insanların sistemleştirdiği, yeryüzünde en gelişmiş bildirişim aracı olan insan dilidir. İnsan dili temel olarak seslerden (konuşma dili) oluşur. Bunun yanında insanlar arasındaki bildirişimde hareketler (hareket dili), işaretler (yazı dili) de kullanılır. Bu çerçevede tanımlayacak olursak;

Dil, insanların anlaşmalarını sağlayan; özlerini ifade etmede, duygu ve düşüncelerini bildirmede kullandıkları; sesler, eylemler veya işaretlerden oluşan, örgütlenmiş mükemmel bir dil bilgisi sistemidir.

Dilcilerin dil tanımlarına birkaç örnek:

«İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir.» (Muharrem Ergin)

«Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyümlü bir varlıktır.» (Doğan Aksan)

«Bir toplumu oluşturan kişilerin düşünce ve duygularının o toplumda ses ve anlam bakımından ortak öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir sistem.» (Zeynep Korkmaz)

Türk Dil Kurumuna ait Türkçe Sözlük'te ise dil şöyle tanımlanmıştır:

«İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan.»

Dilin Temel Özellikleri

1. Dil, insanın doğasında var olan bir haslettir.
2. Dil, insana has toplumsal bir olgudur.
3. Dil, kuralları olan bir sistemdir.
4. Dil, canlıdır, üretkendir ve değişkendir.
5. Dil, bir iletişim aracıdır.
6. Dil, gizli anlaşmalar sistemidir.
7. Dil, milletin ortak malıdır.
8. Dil, sözlüdür.

1. Dil, insanın doğasında var olan bir haslettir. (Doğallık)

Yakın zamana kadar dilin öğrenilen bir beceri mi yoksa insan doğasında var olan özel bir haslet mi olduğu bilim dünyasında tartışılan bir konuydu. Fakat son yıllarda özellikle beyin-dil ilişkisi ile insanın hayat deneyimlerini duyular aracılığıyla algılaması ve işlenmesi ile dilin gelişme sürecini inceleyen bilim insanları; yeni doğan bir bebeğin, ana dili ile başka dillere verdiği tepkileri ölçüp onun ana diline daha yatkın olduğu sonucunu ispatlamışlardır. Bu gibi deneyler ve sonuçları, dilin insanın doğasında var olan bir yeti olduğu gerçeğini desteklemektedir. Dil bir süreç dâhilinde öğrenilen bir beceridir, aynı zamanda insana doğuştan itibaren bahşedilen bir haslettir.

Çevremizde doğal olarak nitelendirdiğimiz (ağaç, su, toprak, su, güneş, deniz vb.) varlıkların tabiatını değiştirmek mümkün olmadığı gibi öz itibarıyla dilin tabiatı da değiştirilemez. Nitekim dil yapay olsaydı, insanlar farklı farklı dillerle konuşmak ve yazmak yerine ortak bir dil yapar, onu kullanırlardı.

2. Dil, insana has toplumsal bir olgudur. (sosyal / toplumsal bir varlıktır)

Dilin kuralları ve söz varlığı, onun sosyalliğini gösteren özelliklerdendir. Dil, bütün yönleriyle toplumdan topluma değişiklik gösterir. Dilin yapısı, kuralları ve kelime hazinesi; milletin anlayışı, dünya görüşü ve felsefesiyle yakından ilgilidir. Bir anlamda milletin karakteri, kültürü, yaşadığı coğrafya... diline yansımaktadır. «Söz gelişi Türkçede devenin rengini gösteren bir tek *deve tüyü* kelimesi bulunduğu hâlde, Arapçada bu rengin ton farklarını gösteren yüze yakın kelimenin varlığından söz edilmesi; Aymara Kızılderililerinin patates çeşitlerini anlatmak için 200 ayrı kelime kullanması; Eskimoların karın yağış şekillerinden her birini ayrı kelimelerle anlatması dilin; toplumların duygu ve düşünce tarzına, sosyal durumlarına, oturdukları yere ve iklim şartlarına, tarihteki geçmişlerine, zaman içinde uğradıkları değişime ve gelişmelere göre, şekil ve işleyiş bakımından birbirinden ayrı biçimlenmeye uğradığını göstermektedir.»

Diğer canlıların bildirişim sistemleriyle kıyaslanamayacak kadar karmaşık ve sistemli olan, soyut kavramları dahi karşılayabilen insan dili; toplumsal bir gereksinimi -iletişimi- karşılamak için oluşturulmuştur. Bir topluluğun -ki bu topluluk 500 kişiden de oluşabilir 500.000.000 kişiden de- iletişim kurmak için kurdukları sistem, söz konusu topluluğun dili olur. Kendine özgü dili olan her topluluk aynı zamanda öz bir kimliğe sahiptir. Bir ana dili olan ve öz kimlik edinmiş topluluklar, nüfuslarına bakılmaksızın ayrı bir millet olarak kabul edilirler.

Tarih sahnesinden yok olmuş veya hâlen yaşayan her milletin bir ana dili vardır. Ana dil, ait olduğu milletin ortak malıdır. Bireyler, toplumun ortak malı olan dili istedikleri gibi şekillendiremezler. Tarih sahnesindeki serüvenlerine paralel olarak milletler ana dilini geliştirebilir, değiştirebilir ya da farkında olmadan yok olmasına neden olabilir. İngilizce, İngiliz milletin tarihî rolüyle beraber değişmiş, gelişmiş ve bugünkü önemli konuma gelmiştir. Sovyetler Birliği'nin kuruluşuyla beraber Rusçanın gelişimi ve yayılmasını da bu duruma örnek gösterebiliriz.

7. yüzyıldan 13. yüzyıla kadarki süreç içerisinde İslâm dininin yayılma alanının genişlemesiyle beraber çok önemli bir dil hâline gelen Arapçanın, günümüzde sadece ana dil sınırlarına çekilmesi; bir zamanlar dünya ticaret dili olarak kullanılan Akatçanın günümüzde ölü bir dil olması, milletlerin kaderleriyle sahip oldukları dillerinin kaderleri arasında sıkı bir bağ olduğunu bize göstermektedir.

Bu noktada Atatürk'ün şu veciz ifadelerini hatırlamakta fayda var:

«Türk dili, Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği sayısız felaketler içinde ahlakının, geleneklerinin, hatıralarının, çıkarlarının, kısaca bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde korunduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletin kalbidir, zihnidir.»

3. Dil, kuralları olan bir sistemdir.

Dünyada var olan her dil, kendine özgü bir yapıya sahiptir. Bu yapı var edilirken, kuralları olan bir sisteme uyulur. Bu kurallar, tarihin bilinmeyen zamanlarında, kendiliğinden ortaya çıkmış ve o dili konuşan herkes bunu benimsemiştir. Türklerin kendilerini doğuran kadına neden ana dedikleri, *ana sözcüğü ile a-n-a seslerinin nasıl bir ilgisi olduğu*, neden yeni kelimeleri eklerle oluşturdukları şimdiye kadar nasıl çözülemeyen bir sırsa, bundan sonra da öyle kalacaktır. Bu durum bütün diller için geçerlidir.

Her dilin kendine özgü kuralları vardır ve bu kurallar, dilin tabiatından ortaya çıkmaktadır. Daha açık bir ifadeyle söylemek gerekirse biz önce kuralları koyup bu kurallara göre konuşmuyoruz. Mevcut kuralları, dilin doğal yapısından tespit ediyoruz. Mesela, Türkiye Türkçesinde fiilin, gelecek zamanda yapılacağını belirtmek için *-acak*, *-ecek* ekini kullanıyoruz. Bu eki değiştirmek, yeni bir eki kural olarak ortaya atmak gibi bir tasarrufumuz olamaz.

Kuralları olan bu sistemin en küçük yapı taşı seslerdir. Sesler bir düzen içinde birleşerek morfemleri; morfemler kelimeleri, kelimeler ise belli kurallar çerçevesinde bir araya gelerek cümleleri oluşturur. Her dilde, diğer dillerde de var olan ortak sesler olduğu gibi kendilerine özgü sesler de vardır. Bu sesler, bir dilin kendi kuralları dâhilinde yeni morfemler, kelimeler, cümleler oluştururlar. Seslerin, morfemlerin, kelimelerin ve cümlelerin oluşmasında bir düzen, sistem olmak zorundadır. Ancak bu şekilde kuralları olan sistemli bir olgu, yani dil ortaya çıkabilir.

4. Dil, canlıdır, üretkendir ve değişkendir.

Tıpkı insanlar gibi dil de irticalen oluşturduğu kuralları kapsamında doğar, gelişir, değişir, zayıflar ve ölür. Bu süreçte dil, canlı bir varlık olduğu için, etrafındaki her şeyden etkilenir. Bazen önceden kullandığı bir kelimenin yerine yeni bir kelime türetir veya başka bir dilden o kavramı, şeyi karşılayacak yeni bir kelime alıp kullanır. Çince fırça anlamına gelen *piet* sözcüğünden türeyen *bitimek* (yazmak) fiilinden gelen *bitik* (kitap) kelimesi, yerini Arapçanın etkisiyle yazmak anlamındaki *ketebe* fiilinden türeyen *kitap* kelimesine bırakmıştır.

11'inci yüzyılda Türkçede 'cevap vermek, geri dönmek' anlamında kullanılan *yanut* kelimesi, yine Arapçanın etkisiyle yerini *cevap* kelimesine bırakmıştır. Dokuz yüzyıl sonra, Cumhuriyet döneminde yapay olarak tekrar kullanılmaya başlanan *yanıt* kelimesi, önceleri sadece belli bir kesimin kullandığı bir kelime iken günümüzde kullanım alanı genişlemiştir. Buna benzer örnekler, dilin canlılığına ve buna bağlı olarak çevresinde olup biten şeylere verdiği reflekse birer örnek teşkil etmektedir.

Diller, kullanıldıkları mekâna, zamana, şarta ve ihtiyaca göre hemen yeni vaziyetler alırlar. Dillerin üretkenlik özelliği bu durumlarda çok net ortaya çıkar. Toplumun bulduğu, var ettiği yeni bir nesneye isim gerekiyorsa veya onun var olan yabancı ismine kendi içinde bir karşılık bulması gerekiyorsa bunu derhal gerçekleştirir. Gerekli olduğunda yeni kelimeler türetir veya önceden dizge olarak bilinmeyen bir şekilde cümleler kurabilir. Seslerde de benzer tepkiler ortaya koyabilir. Yabancı dillerden almak zorunda olduğu bir kelimenin bünyesinde var olan yeni bir sesi hemen kendi yapısına uydurur veya onu olduğu gibi alır. Bazen bu üretkenlik özelliği biçimbirimlerde, kelime gruplarında ya da cümle yapımında da karşımıza çıkar.

Diller, var oldukları sürece değişir. Bu değişimde toplumun ihtiyaçları, yaşam tarzı, tarihî hadiseler, coğrafya, kültürel ve dinî tercihler, iklim, komşu milletler ve bunlar gibi daha pek çok etkenin payı vardır. Bütün dillerde bu değişim az veya çok mutlaka görülür. Yukarıda sıraladığımız etkenlere çok fazla maruz kalan dillerde değişim daha fazladır. Mesela Türkçe değişimi çok fazla yaşamış dillerdendir. Türkçenin yazıya kaydedildiği ilk metinleri ile bugün kullanılan dil arasındaki değişimi anlamak için Türkoloji eğitimi almak gerekir.

5. Dil, bir iletişim aracıdır.

İnsanlar, insan dilini aralarındaki iletişimi en doğru bir biçimde gerçekleştirmek için oluşturmuşlardır. Geçmişten edindikleri tecrübelerini, bilgilerini, düşüncelerini, duygularını dilleri vasıtasıyla bugüne getirmişler; kendilerinden sonraki nesle de yine dilleriyle bu aktarımları taşımışlardır. Dilin insanlar arasında bir iletişim aracı olarak bu denli sistematik olarak kullanılmadığı zamanlarda anlamsız gibi görünen seslerin, mimiklerin, jestlerin, işaretlerin iletişim rolünü üstlendikleri bilinmektedir. Bugün de insanlar bunları iletişimde kullanmaktadırlar. Fakat mükemmel bir sistem hâline getirdikleri dil, onların iletişim ihtiyacını en iyi şekilde karşılamakta, diğer öğelere özel durumlarda müracaat edilmektedir.

6. Dil, gizli anlaşmalar sistemidir.

Dilin doğuşu konusunda çeşitli teoriler ortaya atılmıştır. Bu teorilerle ilgili tartışmalar bugün de devam etmektedir. Acaba ilk insanlar nasıl anlaşıyorlardı? Niçin milletlerin dilleri farklı farklıdır, gibi soruların sayısı artırılabilir. Bu sorulara verilecek cevaplar da birbirinden farklı olacaktır. Şurası bir gerçektir ki bir dildeki kelimeler ve kelime dizileri konusunda o milletin bütün fertleri tarihin bilinmeyen döneminde gizli bir anlaşma yapmış gibi kavramların, nesnelerin, eylemlerin... anlatımında aynı kelimeleri kullanırlar. Aynı nesneler farklı milletlerin dilinde farklı kelimelerle ifade edilir: Türklerin *taş*, Arapların *hacer*, Farsların *seng*, Rusların *kamen*, İngilizlerin *stone* demesi gibi.

7. Dil, milletin ortak malıdır.

Milleti millet yapan unsurların başında dil yer alır. Her milletin konuştuğu dil, kendi milletin adı ile anılır: *Türk-Türkçe*, *Rus-Rusça* gibi. «Dil, bazı insanların veya zümrelerin değil, bütün bir milletin ortak malıdır... O yalnız, yaşayan neslin değil, ecdadın da torunların da üzerinde hakkı olan derinliğine ve genişliğine bütün bir millet malıdır, millet emanetidir, millet mirasıdır, millet istikbalidir.»

8. Dil, sözlüdür.

İnsanoğlunun dili ilkin sözlüdür. Yazılı dil sonradan edinilen bir beceridir. İnsan dili yazının var olmadığı dönemlerde oluşmuş, gelişmiş, varlığını bir şekilde sürdürmüştür. Yazı, dilin gelişmesi, korunması, zayıflamadan geleceğe aktarılması için iyi bir yöntem olmuştur. Ama görülmektedir ki diller sözlü olarak varlığını nesilden nesle aktarmış, bugünlere gelmiştir. Okuryazar olmayan bir insanın ana dilini unutmadığı aşikârdır. O da ana dilini çocuğuna öğretir. Okuryazar olmayan çok büyük ozanların, destan anlatıcılarının varlığı da dilin sözlü oluşuna güzel bir delildir.

DİLİN KÖKENİ

Dilin kökeni, insanların hep merak ettiği bir konu olmuştur. Bu konuda, mitolojik anlatılardan modern dil bilimi çalışmalarına kadar pek çok teori ileri sürülmüştür. İnsanlığın bu merakı sayesinde lengüistik adıyla bir bilim dalı oluşmuş, hatta bu alan modern felsefenin ayrı bir konusu olarak işlenmiştir. Günümüzde artık dilin kökeniyle ilgili çalışmalar eski canlılığını yitirmiştir.

Dilin kökenine dair ileri sürülen teorileri şu şekilde gruplandırılabiliriz:

- 1. Mitolojik / Teolojik Teori**
- 2. Spekülatif Teori**
- 3. Kültürel / Antropolojik Teori**
- 4. Empirist Teori**
- 5. Rasyonalist Teori**
- 7. Evrimsel / Biyolojik Teori**

1. Mitolojik / Teolojik Teori:

Dilin kökeni hakkında yapılan en eski teoriler mitolojik veya teolojik anlatılarda bulunur. Mitolojik / teolojik anlatılarda ortak olan şey, dilin Tanrı tarafından insanlara verilmiş olduğudur. Kabala inancında, Babil Kulesi Efsanesinde, Hristiyanlıkta ve İslam inancında dilin kaynağı Tanrı'dır. Hristiyanlıkta nesnelerin isimlerini bizzat Âdem vermiştir. İslamiyet'te ise nesnelerin adlarını Âdem'e Tanrı öğretmiştir.

Mitolojik Teori İçerisinde Ele Alınabilecek Bir Anlatı:

Babil Kulesi Efsanesi

"İncil'de adı geçen ve Nuh Tufanı'nı izleyen dönemde Babil ülkesinde inşa edilen bir yapıdır bu kule. Akad dilindeki babilû kelimesinden çıkmış ve 'Tanrının kapısı' anlamına gelmektedir; zira Arapçada da bâb kelimesi 'kapı' anlamındadır. Kelime, Türkçeye de buradan geçmiştir.

Pek çok efsanede ve kutsal kitapta adı geçen Babil kulesi, yeryüzündeki milletlerin ve onların konuşmakta olduğu dillerin nasıl ortaya çıktığıyla ilgili bir inanış unsurudur:

İnsanlar, Tanrı'ya ulaşmak ve ona daha yakın olabilmek için, uyum içerisinde ve büyük bir istekle göğe yükselen bir kule inşa etmeye girişirler. Kule, çok geçmeden yükselmeye başlar ve bunu gören Tanrı, kuleyi inşa eden insanlara ayrı bir dil vererek onları dünyanın dört bir tarafına savurur. İnsanlar birbirleriyle anlaşamaz hâle geldikleri için kulenin yapımı da sona erer. Dünya üzerinde çok sayıda millet ve bunlara ait binlerce diller böyle türer. "Başlangıçta dünyadaki bütün insanlar aynı dili konuşur, aynı sözleri kullanırlardı. Doğuya göçerlerken Şinar bölgesinde bir ova buldular ve oraya yerleştiler. Birbirlerine, 'Kendimize bir kent kuralım.' dediler, 'Göklere erişecek bir kule dikip ün salalım. Böylece yeryüzüne dağılmayız.' Tanrı, insanların yaptığı kenti ve kuleyi görmek için aşağıya indi ve şöyle dedi: 'Gelin, aşağı inip dillerini karıştıralım ki birbirlerini anlamasınlar.' Böylece Tanrı, onları yeryüzüne dağıtarak kentin yapımını durdurdu. Bu nedenle kente Babil adı verildi; çünkü Tanrı, bütün insanların dilini orada karıştırdı ve onları yeryüzünün dört bucağına dağıttı." (Ahd-i Atik, Genesis: XI/1-9).

Babil Kulesi

Kuran-ı Kerim’de yer alan şu ayet-i kerimeler de bu teori bağlamında değerlendirilebilir:

"Ve Âdem’e bütün isimleri öğretti. Sonra bunları meleklerle gösterip "Sözünüzde doğru iseniz şunların isimlerini bana söyleyin." dedi. Seni tenzih ederiz! Bize öğrettiğinden başka hiçbir bilgimiz yoktur. En kâmil ilim ve hikmet sahibi şüphesiz sensin." cevabını verdiler. Ey Âdem! Bunların isimlerini onlara bildir.” dedi. Onlara bunların isimlerini bildirince de “Size ben göklerin ve yerin gizlisini kesinlikle bilirim; yine sizin açıkladığınızı da gizlediğinizi de bilirim, demedim mi!" buyurdu. *Bakara Suresi 31-33. ayetler.*

"O’nun kanıtlarından biri de, gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olmasıdır. Kuşkusuz bunda bilenler için ibretler vardır." *Rum Suresi 22. ayet.*

"Ey insanlar! Şüphesiz sizi bir erkek ile bir dişiden yarattık, tanışasınız diye sizi kavim ve kabilelere ayırdık, Allah katında en değerli olanınız O’na itaatsizlikten en fazla sakınanınızdır. Allah her şeyi hakkıyla bilmektedir, her şeyden haberdardır. " *Hucûrat Suresi, 13. ayet.*

2. Spekülatif Teori:

Bu teori, dilin doğal sesleri taklit etme veya yansıma sonucunda ortaya çıktığını savunur. Türkçedeki “*şırıldamak, vızıldamak, paldır küldür*” gibi kelimeler doğal seslerden türemiştir. Bu teoriye karşı çıkanlar dilin toplumsal işlevi ile bu görüşün örtüşemeyeceğini ileri sürmektedirler. Yansıma kelimelerin bir dilde az olması da bu teoriyi zayıflatan diğer bir veridir.

3. Kültürel / Antropolojik Teori:

Bu teoriye göre dil insanların bir anda oluşturduğu bir yetenek değil, onların sosyal ve kültürel değişimine göre değişen, gelişen canlı bir varlıktır. Dil oluşumu üç aşamada gerçekleşir: mimik süreci, analogik ifade süreci ve sembolik ifade süreci. Mimik sürecinde insanların çıkardıkları sesler duyguları yansıtır. Analogik ifade sürecinde, çıkarılan seslere benzetilerek yeni göstergeler türetilir. Sembolik ifade sürecinde kavramsal düşünce gelişir. Kavramlar sembollerle ifade edilir.

4. Empirist Teori:

Bu teoriye göre insanlar, dili oluşturan kelimeleri deneyim ve tecrübeleri sayesinde elde eder. Dili oluşturan kelimeler ve onların temsil ettiği şeyler zihin tarafından deneyim yoluyla kazanılmıştır. Soyut ya da somut kelimelerin kaynağı ilk bakışta böyle değilmiş gibi görünse de, aslında deneyimdir. İnsanlar kelimeleri, düşünceleri kaydetmek ve başkasına iletmek için kullanırlar.

5. Rasyonalist Teori:

Bu teoriyi savunanlara göre dil, sadece duyu deneyimiyle açıklanması mümkün olmayan bazı karmaşık ve özel bir yapıya sahiptir. Dil insana özgü bir yetidir. Bu teori, hayvanların çıkardıkları seslerin ve kurdukları iletişimin bilinçsizce yapıldığını fakat insanların dilinde bir bilincin, düşüncenin var olduğunu savunur.

7. Evrimsel / Biyolojik Teori:

Bu teoriye göre, insanın konuşmaya başlaması, yani dillerin doğuşu, insanın evrimleşmesiyle yakından bağlantılıdır. Teoriyi savunanlar, insanın konuşma yeteneğini, yaklaşık olarak iki milyon yıl boyunca süren fizyolojik ve nöropsikolojik değişimler sonucunda elde edebildiğine inanırlar. İnsanın iki ayağı üzerinde durması, ellerini serbest bırakması, köpek dişinin küçülmesi, alet yapması, beynin küçülmesi ve konuşma yeteneğinin gelişmesi, birbirlerini tamamlayan evrelerdir. Evrimselcilere göre dil, yavaş yavaş, bilinçsizce ve pek çok aşamadan geçerek oluşur.

Faydalanılan Kaynaklar

DEMİR, Nurettin ve E. Yılmaz (2009). *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Nobel Yayınları.

EKER, Süer (2005): *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları

ERGİN, Muharrem, (1986): *Üniversiteler İçin Türk Dili*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

KARASOY, Yakup vd. (2009): *Üniversiteler İçin Uygulamalı Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri* (8. Baskı). Konya: Dizgi Ofset.

KORKMAZ, Zeynep (1995): *Türk Dili Üzerine Araştırmalar (Birinci Cilt)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KORKMAZ, Zeynep vd. (2007): *Türk Dili ve Kompozisyon*. Ankara: Ekin Yayınları.

ÖZKAN, Abdurrahman vd. (2013): *Türk Dili, Dil ve Anlatım*. Konya: Palet Yayınları.

VURAL, H. (2007). «Üniversitelerde Okutulan Türk Dili Dersi Üzerine». *Türk Dili*. XCIII (669), 496-503.